

על התערבות בבחירות

מאת עו"ד יהונתן קלינגר

מה העניין?

אז מה זו "[התערבות בבחירות](#)" ואיך עושים אותן? מדוע, בכלל, אנחנו מפחדים ממצב שבו מעצמה כזו או אחרת יתערבו בבחירות לכנסת או ממצב שבו יבצעו מניפולציות כלשהן על תוצאות הבחירות. בשלב הראשון, אנחנו נדבר על הסוגים השונים של התערבות בבחירות, ואחרי זאת, אנו ניישם: נראה איך עושים את זה בדיוק. הסיבה היא, שמשום מה, אנשים חושבים שיש להם בחירה חופשית; אלא, בסופו של דבר, רוב בני האדם הם לא יותר מאשר קופים מתוכנתים. לרוב בני האדם יש את היכולת לבחור במפלגה בצורה לא שונה מאשר שיש להם לבחור את אבקת הכביסה שלהם: הם יכולים לבחור בין שתי אבקות שראו בטלוויזיה, או לבחור להשאר עם בגדים מלוכלכים. את אותן הטכניקות, שאנו מכירים מעולם הפרסום, מפעילים גם בבחירות פוליטיות.

אז נתחיל, מהקל אל החמור. הבעיה הראשונה של תעמולה היא אמירות לא נכונות שנאמרות על ידי פוליטיקאים ביודעין או שלא ביודעין. צורה כזו, שדומה ל-"[הערבים נוהרים לקלפיות](#)" שאמר ראש הממשלה בנימין נתניהו בשנת 2015, היא התערבות ראשונה בבחירות: משתמשים במידע שאינו נכון לצורך שינוי או השפעה על הצבעה פוליטית. שימוש באמירות לא נכונות זו הדרך הקלה ביותר לשנות תפישה פוליטית: אם אנחנו מפחידים את הציבור עם מידע שקרי שמגיע מידי מקור אמין (כמו פוליטיקאי) או מצליחים להשפיע על בחירות.

השיטה הזו מיושמת כבר היום בישראל; לדוגמא, כאשר פוליטיקאים מעלים טענות לא נכונות ("הערבים נוהרים לקלפיות") או כאשר פוליטיקאים מייצרים הגזמות מכוונות. זו השיטה הראשונה והעיקרית להשפעה על בחירות. לצערנו, **חוק הבחירות אינו אוסר על תעמולה שקרית, וחבל שכך**. כך, [השבוע](#) [טען אופיר אקוניס כי אשתו של בני גנץ היא פעילה בארגון "מחסום ווטש" כדי לייצר לו דה-לגיטימציה, בהתבסס על מידע שפורסם אצל ה-צל](#).

הדרך השניה היא על ידי יצירת תעמולת כזב. כלומר, **הצגה של אתרים שמציגים ידיעות לא נכונות או מזויפות כדי להשפיע על רצון הבוחר**. הדרך הזו מוכרת כ"פייק ניוז", ובדרך כלל מדובר על שינוי של כותרות או תוכן של כתבות שפורסמו במקורות לגיטימיים תוך הכוונה לשינוי מדיניות כזה או אחר.

בישראל חשפה חברת ClearSky [דוגמא להתערבות כזו על ידי אתרים שמעתיקים תכנים מאתרים לגיטימיים תוך שינויים קלים](#), ולצורך שירות התעמולה האיראנית. המטרה של אתרים כאלה היא לא רק לזרוע בהלה בציבור, אלא גם לייצר מצב שבו כוחות כאלה או אחרים יקבלו ייצוג חסר בקלפיות. לדוגמא, במהלך ההתערבות בבחירות האמריקאיות על ידי רוסיה ב-2016, התקדם קמפיין שהמטרה שלו היא [למנוע מאפרו-אמריקאים להצביע](#) על ידי העברת מידע על "איך להצביע" שלא היה נכון, או על ידי [עידוד להצביע למועמדים חסרי סיכוי כמו ג'יל סטיין](#).

הדרך השלישית היא **תעמולה אנונימית על ידי מפלגות** או גורמים פרטיים. במקרה הזה, גורמים שיש להם אינטרס לקדם מועמד כזה או אחר (לצורך העניין, תחשבו על דיל בין קבלן שרוצה לבנות מגדל וראש עיר מושחת) מציגים מודעות שתומכות במועמד כאשר כסף שחור הולך למימון המודעות. כלומר, המפלגה שחייבת בדיווח על המודעות שהיא פרסמה לא מדווחת, לא יודעת על המודעות, וה"תורם" האנונימי מקדם את המועמד שלו, לפעמים שלא בידיעותו.

דוגמא כזו ראינו בחודש שעבר, כאשר [גורמים שיש להם אינטרס לעצור את החקיקה שמקדמת בריאות על ידי הפחתת עישון מימנו קידום של סרטון הבחירות של מיקי זוהר](#), או כאשר אבי גבאי, מועמד מפלגת העבודה [הקים עמודים אנונימיים שמטרתם לפגוע ביאיר לפיד](#).

הפעילות הזו, בחלקה חוקית ובחלקה לא חוקית. אבל, ברוב היא פשוט לא נתפסת. כיוון שהעבריינים לא נתפסים, אז אין כלל דרך לאכוף כאלה פעילויות.

הדרך הרביעית היא הקיצונית יותר; זו **פריצה למערכות מחשב ותשתיות קריטיות כדי להשפיע או לשנות את תוצאות הבחירות**. דרך זו יכולה להיות החל מפריצה למערכות המחשוב של ועדת הבחירות המרכזית כדי לשנות את מספר הקולות שיש לו, ועד פריצה למערכות המחשבים של מפלגה מסוימת כדי להוציא את המידע הסודי שלה לציבור.

דוגמאות לשיטה הזו אפשר לראות למכביר, [החל מהפריצה לשרתי המפלגה הדמוקרטית בבחירות 2016](#) ופרסום המידע על ידי ויקיליקס, וגם [נסיונות פריצה למערכות המחשוב של ועדת הבחירות של אוקראינה ב-2014](#). אצלנו, למזלנו, האקרים לא יצליחו לפרוץ למערכות כי יקרוסו לבד, [בלי צורך בהאקרים](#).

שימו לב: בישראל הטענה היא כי [כיוון שהבחירות אינן אלקטרוניות הרי שקשה לפרוץ ולהשפיע על בחירות](#). זה נכון, ברובו. מתי זה לא נכון? כאשר אחרי הספירה מהקלפי התוצאות מועברות לידי הועדה. שם המידע עובר בצורה ממוחשבת.

אז מה עושים?

אז מה אפשר לעשות? איך אפשר לתקן את הליקויים האלה? נתחיל. בדרך הראשונה זה קל. כל מה שצריך לעשות זה לתקן את חוקי הבחירות ולקבוע שפוליטיקאי שמשתמש במידע לא נכון, ביודעין, לצורך תעמולה לא יוכל להבחר לכנסת. מדובר על סנקציה קיצונית למקרים קיצוניים, אבל היא נכונה. יש בהצעה שלי כמה יסודות, והראשונה היא "ביודעין". לא מדובר על כל טעות אלא על שקר מכוון. מידע לא נכון או מידע שהפוליטיקאי לא טרח אפילו לברר. אמירות כמו "80% מהציבור תומך בהצעה שלי" בלי לבדוק את המידע הזה באמצעות סקר או משאל, אמירות כמו "אני הורדתי את מחירי הדיוור" כאשר אתה יודע שהם עלו, כל אחד מאלו יביאו לכך שהפוליטיקאי לא יוכל להתמודד.

בדרך השניה נהיה יותר קשה: ברוב המקרים מדובר על מדינות שמתערבות בתוצאות הבחירות, אנשים שמנסים להשפיע על הבחירות בדרך לא לגיטימית ולמדינת ישראל אין יד להתערב ולעצור אותם. כלומר, הדרך להתערב כאן דורשת לתת סמכויות קיצוניות, שכוללות סגירת אתרים, שכוללת פניה לחברות טלקום ואחסון. מדובר על סמכות רחבה מדי ומסוכנת. לתת סמכות כזו למשטרה חשאית או לגוף בחירות היא סמכות קיצונית ומסוכנת, ולפעמים אנחנו צריכים לחיות עם מידה של תעמולה ונסיון להתערבות בצורה כזו. ונשים זאת בצד.

בדרך השלישית קל: כיוון שמדובר על גורמים שנמצאים בתוך שטח השיפוט של ועדת הבחירות, הבעיה היחידה היא "איך תופסים". והתשובה לכך? בדרך כלל, היא "זה לוקח זמן, אבל אפשרי". זה דורש תיעוד, חיפוש ומעורבות אזרחים. צריך יהיה לשנות את החוק ([כפי ששחר בן-מאיר רוצה](#)) ולחייב כל תעמולה להציג את שם הגוף שמימן אותה, ולבקש מהאזרחים להראות עירנות.

בדרך הרביעית זה עוד יותר קל: זו כבר עבירה, זה כבר פשע לפרוץ למחשבים. אלא, שהתפיסה תהיה מאוחרת בחלק מהמקרים, אבל גם אז: לא תמיד אותם ההאקרים נמצאים בישראל. הפתרון, בדרך כלל, הוא לייצר מערכת שתגן ותתמוך ביעדים להאקרים ותסייע להם לקבל הדרכה. מה שראינו עד היום זה שכל גורם כזה מחזיק מידע רגיש במיוחד אבל לא יודע לאבטח אותם כמו שצריך. הרשלנות בנוגע לאבטחת מידע היא לא עניין פוליטי-מפלגתי ששייך לצד אחד. בשני הצדדים יש רשלנים.

אז איך עוצרים את ההתערבות בבחירות? לא תמיד זה אפשרי. לא תמיד זה קל. אין דרך אחת ואין דרך מוחלטת. מה שראוי לעשות זה קודם כל לתקן את החוק, לאפשר יותר סמכויות לוועדת הבחירות ולקחת את הסמכות להגן על ועדת הבחירות ממשטרות חשאיות ורשויות סייבר.